

روزگاری شخصی به نام «مارشال مک لوهان» مدعی شد که جهان دارد به دهکده ای کوچک بدل می شود غرض مک لوهان آن بود که نشان دهد انقلاب اطلاعاتی جهان را هم چون دهکده ای کوچک می کند. همان طور که در دهکده ای کوچک همه از حال یکدیگر آگاه اند، جهان نیز با نیروی اطلاعات شریاطی مشابه آن دهکده پیدا خواهد کرد، و دیگر کسی نمی تواند از هجوم اطلاعات بگریزد البته «مک لوهان» به این نکته واقف نبود که کوچک شدن جای را برای بسیار آن چنان تنگ خواهد کرد که به یکدیگر تنه می زنند تا جایی برای خود دست و پا کنند و بدابه حال ضعیفان که زودتر به دروازه سقوط می رسند و نابود می شوند.

برای بشر مغرور طبعاً اولین گروه ضعیفان حیوانات اند. اخباری هم از این جا و آن جا به گوشمان می خورد همه حکایت از این فاجعه دارد.

یکی از آن مناطق تنه زدن و به جان حیوانات افتادن و حذف آنان همین اکوسیستم های طبیعی کشور خودمان است که روزگاری اقامت گاه زمستانی پرندگان شمال آسیا و سیبری بودند. مهم ترین آن ها تالاب های گرداگرد دریاچه خزر می باشند. صاحب نظران می گویند از ۱۸ گونه پرنده که قبلاً مسافران همیشگی تالاب های کشورمان بودند دیگر خبری نیست. چرا که شکار بی رویه آن ها و حضور دائمی انسان در زیست گاه های آن ها به ناچار آن ها را یا فراری داده و یا به مرگ با تیر ساچمه ها و سرب های داغ محکوم کرده است.

بر اساس دومین گزارش وضعیت محیط زیست در ایران جمعا ۵۱۷ گونه پرنده شناسایی شده است که در ۱۷ راسته ۷۹ تیره و ۲۲ جنس تقسیم شده اند.

۵/۶۴٪ این پرندگان ویژه زیست در خاورمیانه اند. در حدود ۳۴۰ گونه اند کل گونه های فوق را پرندگان مهاجر تشکیل می دهند (۶۸٪) و ۳۲۳ گونه از کل پرندگان ایران از همین کشور تکثیر می کنند. (۶۳٪). جالب است بدانید که ۷۸ گونه از پرندگان مهاجر تابستان گذر می باشند.

در میان دیگر مهره داران، پرندگان به دلیل همین توانایی پرواز از قدرت مهاجرت های متوالی بهره مند شده اند. آن ها بدنی کاملاً آئرو دینامیک پیدا کرده اند و اندامشان تا آن جا که توانسته است سبک شده است (حتی استخوان هایشان نیز خالی است هم چون بال ها و بدنه هواپیما). این تقلیل وزن به ویژه در وزن مخصوص تاثیرگذار بوده، برای مثال وزن مخصوص مرغابی همراه با پر ۰٫۶ و در هنگام کندن پر ۰٫۹ می باشد.

پرندگان از مهره داران خون گرم اند. حرارت بدن آن ها به ۴۰ درجه سانتی گراد می رسد، حتی در مورد برخی از توکاها حرارت ثابت بدن به ۴۳/۵ درجه سانتی گراد می رسد.

دهکده جهانی و غارت زیستگاه های پرندگان مهاجر

روزگاری که علوم انسانی و مطالعات ترسناک
نامعاصر را
آوردند

پرندگان‌گانی که غائب شدند

عقاب دریایی، عقاب ماهی گیر و گونه های مختلف آبچرها از جمله مهم ترین پرندگان‌گانی هستند که سال ها است در جریان مهاجرت ها اثری از آن ها دیده نمی شود. برخی از صاحب نظران عامل مهم در این نابودی را در کثرت تفنگ های بادی می دانند که در دست جوانان در شمال ایران به وفور یافت می شود. اما پرسش مهم آن است که چرا در این جوانان حس نابودی این پرندگان قوی تر از حساسیت برای حفظ آن ها شده است؟ به نظر می رسد یکی از مهم ترین علت ها آن باشد که در ایران اصولاً سنت نگهداری و صیانت از حیوانات خانگی وجود ندارد، و آن دسته از حیواناتی که در خانه ها نگهداری می شوند بیشتر برای کشتن و پختن به کار می آیند و نه ایجاد رابطه ای عاطفی با آن ها. در این شرایط ایجاد حساسیت عاطفی نسبت به حیوانات بسیار کم می شود.

رقم قابل توجهی بود. متأسفانه به دلایلی که گفته شد، به ویژه در دو دهه اخیر با کاهش حیرت انگیز این ارقام روبه رو شده ایم.

حسن مهریان کارشناس مسئول دفتر مهره داران سازمان حفاظت محیط زیست می گوید:

هم اکنون پرندگان‌گانی نظیر؛ «بالابان»، «اردک»، «سرسفید»، «عروس غاز» و کرکس مصری در معرض انقراض قرار گرفته اند، و پرندگان دیگری نظیر «درنای سبیری»، «کرکس پشت سفید»، «خروس کولی شکم سیاه» در وضعیت بحرانی هستند. سرانجام پرندگان‌گانی که در معرض آسیب پذیری قرار گرفته اند و اگر از هم اکنون فکری به حال آن ها نشود آن ها نیز به سرعت در شرایط بحرانی نابودی قرار خواهند گرفت عبارتند از «غاز پیشانی سفید»، «کبوتر خاوری»، «عقاب دریایی»، «عقاب شاهی»، «دلچچه کوچک»، «هوبره»، «اردک

ممری»، «میش مرغ»، «پلیکان پا خاکستری» و «باکلدن گلو سیاه». از جمله اراضی دیگری که در ایران زیستگاه پرندگان بودند، در استپ های نیمه خشک کوهپایه های حاشیه کورهای ایران واقع شده اند. امروزه سطح وسیعی از این اراضی به کشت غلات اختصاص داده شده اند، و بسیاری دیگر نیز به علت چرای بی رویه تغییر شکل یافته اند.

یکی از مناطق جالب برای آن که کولونی های پرندگان مهاجر از آن ها استفاده کنند، جزایر کوچک غیر مسکونی خلیج فارس است که اتفاقاً تعداد آن ها کم نیز نیست. حراست از آن ها می تواند در افزایش تعداد این کولونی ها موثر باشد. به هر صورت تجربیات انجام شده نشان می دهند که کلیه کشورهایی که در مسیر این مهاجرت ها قرار دارند برای صیانت از این مناطق باید دست به دست یکدیگر بدهند. خوشبختانه پرندگان مهاجر نسبت به انسان ها این مزیت را دارند که نیاز به گذرنامه و ویزا ندارند. بنابراین در به دام افتادن در هزار توی بوروکراسی در امان اند. با این حال آن ها همیشه در خطر از دست دادن همین سطح ناچیز باقی مانده از زمین هایشان هستند.

علت مهم دیگر در فقدان حساسیت نسبت به حیوانات در مناطق خاص را می توان در این نکته مهم یافت که مردم منطقه نمی توانند آثار مثبت حضور آن ها را در ایجاد ثروت و رفاه منطقه ای خود پیدا کنند محدودیت های شدیدی که برای گردشگری به ویژه در چند دهه اخیر پدید آمد در ایجاد این محرومیت بسیار تاثیرگذار بوده است. اگر مردم یک منطقه می دیدند که چگونه گروهی برای دیدن پرندگان نایاب حاضرند پول زیادی خرج کنند، آن ها خود برای نگهداری از این پرندگان بهتر از هر پلیس محیط زیستی عمل می کردند. صد افسوس که چنین محرومیت هایی راه برگشت ندارند و حتی می توانند وضع را برای تالاب های کشورمان بسیار تراژدیک کنند. چرا که وجود هر یک از این پرندگان در ایجاد تعادل های اکوسیستمیک تاثیرگذار می باشد و برعکس غیبت آن ها می تواند این تعادل ها را بر هم ریزد و گاه به نابودی حیات یک اکوسیستم فرجام یابد.

تا ۴۵ سال پیش برآورد می شد در حدود ۱۲ میلیون پرنده مهاجر از آسمان ایران عبور می کردند و بخشی از زمان زیست سالیانه خود را در این خاک می گذراندند. آن ها بخشی مهم از اقتصاد به ویژه مردم استان های شرقی را تشکیل می دادند. برآوردها نشان می دهند که در آن سال ها تعداد پرندگان شکار شده

مؤسسه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
انجمن علمی دانشجویان